

Nr 5

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till gymnasiala skolor m. m. jämte motioner.

1. **Vissa gemensamma frågor.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 177—191) behandlat vissa skolfrågor av allmän karaktär.

Motionerna

1973: 700 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avser hemställen att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om åtgärder syftande till att trygga enskilda skolors fortsatta existens och utvecklingsmöjligheter,

1973: 1306 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening uttalar, att utbildningspolitiken skall främja målsmäns frihet att välja andra skolor för sina barn än dem som drivs av stat och kommun och som uppfyller de allmänna krav som fastställts av myndigheterna,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om sådana regler för stats- och kommunbidrag till driften av grundskola, gymnasieskola och enskild yrkesskola att bidraget skall kunna utgå utan villkor om visst huvudmannaskap.

Utskottet

På begäran av riksdagen tillsattes år 1970 en utredning rörande skolans inre arbete (SIA). Utredningen väntas komma med förslag under nästa år. Frågor som avser skolans inre arbete samt läroplaner har av utbildningsutskottet behandlats bl. a. år 1971 i betänkandet nr 30 och år 1972 i betänkandet nr 45. Vissa specialundervisningsfrågor har utskottet tagit upp år 1972 i betänkandet nr 41.

Riksdagen har år 1972 fattat ett delbeslut angående gymnasieskolans kompetensvärde. Beslutet avser de allmänna behörighetsvillkoren för högre utbildning (prop. 1972: 84, UbU 1972: 31, rskr 1972: 240). De särskilda behörighetsvillkoren m. m. utreds av kompetenskommittén (KK).

För att överväga ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan m. m. har en särskild utredning tillkallats, utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). Som en särskild arbetsuppgift nämns i direktiven för utredningen frågan om statsbidragssystemets utformning.

I motionerna 1973: 700 och 1973: 1306 tas upp vissa principfrågor avseende föräldrars frihet att välja skola för sina barn samt driftbidrag till sådan skola som drivs av annan huvudman än stat och kommun. I anledning av motionerna vill utskottet först redovisa gällande bestämmelser m. m. beträffande de spörsmål motionärerna tar upp samt vissa principuttalanden gjorda av statsmakterna i anslutning till 1962 års riksdagsbeslut angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. och 1964 års beslut om reformering av de gymnasiala skolorna m. m. (prop. 1962: 54, SäU 1962: 1 och 5, rskr 1962: 328, prop. 1964: 171, SäU 1964: 1, höstsessionen, rskr 1964: 407).

Rätten att låta skolpliktiga barn gå i enskild skola samt *rätten att starta* sådan *respektive driva* sådan skola är angiven i skollagen (1962: 319). Enligt 6 kap. 33 § skollagen får skolplikt fullgöras i annan offentlig skola än grundskolan eller i enskild statsunderstödd skola enligt bestämmelser, som utfärdas av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar. Genom särskilt beslut den 29 juni 1964 har Kungl. Maj:t angett vilka enskilda skolor som avses med nämnda paragraf, nämligen skolor till vilka utgår statsunderstöd ur de under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslagen Bidrag till driften av grundskolor m. m., Bidrag till vissa privatskolor och Bidrag till vissa internatskolor m. m. eller, om dessa anslag ändras, motsvarande anslag. I 34 § skollagen heter det vidare: »I annan enskild skola än i 33 § avses må skolplikt fullgöras, om skolan godkänts för ändamålet. Godkännandet skall meddelas om skolans undervisning till art, omfattning och allmän inriktning väsentligen motsvarar grundskolans och skolan förestås av person, vilken äger erforderlig skicklighet för undervisningen och är väl lämpad att förestå skola.» Skola enligt 34 § skollagen skall godkännas av skolstyrelsen i kommunen. Vad gäller rätten att starta, driva och utnyttja enskild skola på det frivilliga gymnasiala stadiet anförs i propositionen 1964: 171 att dessa frågor i princip är lösta genom förarbetena till 1962 års riksdagsbeslut angående reformering av det obligatoriska skolväsendet. Skolstyrelses godkännande av skolan erfordras ej. Enligt 51 § skollagen äger dock den centrala statsmyndighet, till vars arbetsområde skolan närmast hör, inspektera skolan om särskild anledning därtill förekommer.

Frågan huruvida och i vilken omfattning *statligt bidrag* bör utgå till enskild undervisningsverksamhet behandlades ingående i propositionen 1962: 54 (s. 365 ff.). Departementschefen uttalade att statsbidrag bör kunna ifrågakomma efter prövning i varje enskilt fall från riksdagens sida beträffande sådana externatskolor, vilka syftar till att förverkliga eller utpröva mer omfattande eller genomgripande kursplanemässiga, metodiska eller andra pedagogiska idéer och tankar eller där man genom en speciell uppläggnings av skolans hela arbete vill för praktiskt skolbruk omsätta utvecklingsfrämjande uppfostrings- eller omvårdnads-

idéer. Beträffande statsbidrag till privata gymnasier förutsattes i propositionen 1964: 171 (s. 587) att då gällande regler i allt väsentligt skulle tillämpas även i fortsättningen.

Beträffande *kommunt bidrag* till enskild undervisningsverksamhet finns ingen i författning föreskriven skyldighet för kommun att tillhandahålla skolpliktiga elever, som går i annan skola än grundskolan, undervisningsmateriel. Kommun har emellertid enligt utslag av regeringsrätten år 1970 rätt att, om den vill, tillhandahålla även dessa elever undervisningsmateriel eller lämna bidrag till kostnaderna (Regeringsrättens årsbok 1970 ref. 64). I fråga om undervisningsmateriel till elever vid enskild skola för gymnasial undervisning samt i fråga om skolmåltider, skolskjutsar eller annat för elever i enskild skola för grundskoleundervisning eller gymnasial undervisning får anses gälla att kommun inte är skyldig att tillhandahålla ifrågavarande förmåner men har rätt att tillhandahålla dem eller lämna bidrag till kostnaderna om den vill.

Skolöverstyrelsen har enligt 2 § i sin instruktion (1965: 737) inscende över undervisningen av skolpliktiga barn, skolor på vilka skollagen äger tillämpning samt skolor och utbildning i övrigt för barn, ungdom och vuxna som anordnas av staten eller med statsbidrag av bl. a. enskild. Enskild gymnasial skola, som inte åtnjuter statsbidrag, står inte under skolöverstyrelsens tillsyn utom i de fall Kungl. Maj:t särskilt beslutar därom. Elever vid ej statsunderstödd skola som inte genom beslut av Kungl. Maj:t ställts under skolöverstyrelsens tillsyn äger inte erhålla *studiehjälp* enligt studiehjälpsreglementet (1964: 402) eller *studiemedel* enligt studiemedelsförordningen (1964: 401).

Om elev i enskild skola med grundskoleundervisning övergår till kommunens grundskola hänvisas han enligt 6 kap. 5 § skolstadgan (1971: 235) till den årskurs i vilken han kan dra störst nytta av undervisningen. I regel torde han därvid, liksom andra elever, placeras i den årskurs han skulle tillhört i den skola, där han tidigare varit elev. *Slutbetyg* från enskild skola med grundskoleundervisning jämföras med slutbetyg från grundskolan, om Kungl. Maj:t meddelat särskilt beslut härom. Sådant beslut föreligger beträffande privatskolor som avses i privatskolstadgan (1967: 270). I fråga om enskilda skolor, för vilka Kungl. Maj:t inte meddelat sådant beslut, medför slutbetyg från grundskoleundervisningen behörighet enligt 2 § c) kompetenskungörelsen (1966: 24) vid sökande av inträde i gymnasieskolan men eleven hänförs till den fria kvoten enligt 6 § andra stycket a) och 11 § nämnda kungörelse. För tillträde till högre utbildning ger betyg från enskild gymnasial skola inte samma rätt som betyg från gymnasieskolan, om inte Kungl. Maj:t i särskild ordning föreskrivit detta. Om Kungl. Maj:t inte meddelat sådan föreskrift prövas betyget på sätt som anges i 8 § kungörelsen (1967: 450) med provisoriska bestämmelser om tillträde till högre utbildning.

Lärarnas tjänstgöring vid *enskild skola* tillgodoräknas endast i vissa hänseenden om de övergår till grundskolan eller gymnasieskolan. Tjänstgöringen tillgodoräknas dock helt, om tjänsten vid den enskilda skolan varit statligt reglerad, t. ex. tjänst vid skola som avses i privatskolstadgan. Lärarnas tjänstgöring vid andra enskilda skolor brukar tillgodoräknas som merit vid ansökan till tjänst, om skolan varit statsunderstödd eller om skolans undervisning väsentligen följt läroplaner för grundskolan eller gymnasieskolan och undervisningen varit tillfredsställande. Beträffande behörighet till ordinarie tjänst som småskollärare eller folkskollärare krävs enligt skolstadgan dock minst 256 tjänstgöringsdagar inom det statliga eller statsunderstödda kommunala skolväsendet. I lönehänseende kan tjänstgöringen vid sistnämnda enskilda skolor få tillgodoräknas, om statens avtalsverk eller i vissa fall skolöverstyrelsen medger det. Tjänstgöringen vid de nämnda skolorna får i regel ej tillgodoräknas som tjänstår för statlig pension.

I vad gäller *statsbidrag till skolor* med annan huvudman än stat och kommun förekommer sådant främst på det frivilliga gymnasiala stadiet. Det finns där bl. a. gymnasier (jämte del av grundskola), folkhögskolor och yrkesskolor. Till gymnasium utgår statsbidrag antingen motsvarande i genomsnitt 85 procent av skolornas bidragsunderlag, m. m., eller för vissa internatskolor med 6:50 kr. per elev och dag av läsåret. Till folkhögskolor utgår statsbidrag med 100 procent av kostnaderna för löner till lärare och rektor jämte vissa andra bidrag. Till enskilda yrkesskolor utgår bidrag efter olika grunder för olika skolor. Bidragen beräknas här i regel efter schablon.

I motionen 1973: 1306 yrkas att riksdagen skall uttala att utbildningspolitiken skall främja föräldrars frihet i fråga om val av huvudman för skola där deras barn skall undervisas. Vidare hemställs att sådana bestämmelser för stats- och kommunbidrag till driften av grundskola och gymnasieskola utarbetas att bidraget skall kunna utgå utan villkor om visst huvudmannaskap. Det sistnämnda yrkandet överensstämmer i stort med vad som föreslås i motionen 1973: 700.

Enligt utskottets mening saknas anledning för riksdagen att göra det i motionen 1973: 1306 begärda uttalandet, varför yrkandet härom avstyrks.

Det förslag om bidrag som förs fram i motionerna 1973: 700 och 1973: 1306 åsyftar en avsevärd ökning av andelen enskild undervisning i vårt skolväsende. Utskottet, som konstaterar att statsbidrag i dag utgår till ett litet antal skolor med annan huvudman än stat och kommun, anser sig inte böra förorda att den begärda utredningen kommer till stånd med hänsyn bl. a. till de vittgående ekonomiska och organisatoriska konsekvenser som en vidgad möjlighet till enskild undervisning skulle få för det svenska skolväsendet. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkanden i motionerna 1973: 700 och 1973: 1306.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna 1973: 700 och 1973: 1306, den
förstnämnda i vad den avser skolor med annan huvudman än
stat och kommun.

2. Bidrag till driften av gymnasieskolor. Kungl. Maj:t har under punkten D 15 (s. 243—264) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,

2. till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 1 382 000 000 kr.

Motionerna

1973: 702 av herr Fälldin m. fl. (c) i vad avser hemställen att för stöd- undervisning av invandrare i gymnasieskolan skall anvisas 3 000 000 kr. och att riksdagen därmed till Bidrag till driften av gymnasieskolor skall anvisa ett förslagsanslag av 1 385 000 000 kr.,

1973: 1265 av herr Elmstedt m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen uttalar att minskningen av gymnasieskolans konsumtionstekniska utbildning skall begränsas till vad skolöverstyrelsen föreslagit i sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74,

1973: 1294 av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c) och Larsson i Staffanstorp (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. att kapaciteten ökas för intagning till gymnasieskolans tvååriga jordbrukslinje,

2. att yrkesinriktad lantbrukspraktik värderas högre än för närvarande vid urvalet bland sökande till jordbrukslinjen inom gymnasieskolans tvååriga lantbruksutbildning,

1973: 1297 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att skolöverstyrelsen får bemyndigande att föranstalta om planering av en variant för utbildning av vårdpersonal för utvecklingsstörda vuxna på vårdlinjen,

1973: 1310 av herr Olsson i Stockholm m. fl. (vpk) i vad avser hemställen att riksdagen till Bidrag till driften av gymnasieskolor för budgetåret 1973/74 skall anvisa ett med 3 000 000 kr. till 1 385 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag,

1973: 1321 av herrar Stålhammar (fp) och Olsson i Kil (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att begära hos Kungl. Maj:t att samtliga linjer vid den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade förlängs med ett läsår.

Utskottet

För budgetåret 1973/74 beräknar Kungl. Maj:t medel för ca 100 400

helårsplatser inom gymnasieskolans grundskoleanknutna del och för ca 29 300 helårsplatser inom den icke grundskoleanknutna delen, sammanlagt ca 129 700 platser för hela gymnasieskolan. I jämförelse med innevarande budgetår innebär detta att antalet beräknade årsplatser inom gymnasieskolans icke grundskoleanknutna del ökar med 800 samtidigt som antalet årsplatser för den grundskoleanknutna delen minskar med motsvarande antal.

Riksdagen beslöt år 1971 att statsbidrag skall utgå till konsumtionsutbildning vid landstingskommunal gymnasieskola eller lanthushållsskola i den utsträckning som efterfrågan på utbildning kräver (mot. 1971: 850, UbU 1971: 27, rskr 1971: 275). I motionen 1973: 1265 uttrycks farhåga för att utrymmet för kommunal och landstingskommunal konsumtionsutbildning — sedan skolöverstyrelsens förslag om en ökning av totalantalet helårsplatser för hela gymnasieskolan med 3 700 ej biträts — kan komma att minskas på ett orimligt sätt, om inte skolöverstyrelsen gör viss omfördelning av elevplatser mellan olika studievägar inom ramen för totalantalet helårsplatser för gymnasieskolan.

Vid de årliga besluten om intagningsplatsernas fördelning på de olika studievägarna ankommer det på skolöverstyrelsen att uppmärksamt följa utvecklingen inom gymnasieskolan och att, om detta befinns nödvändigt, omfördela elevplatser mellan olika studievägar inom ramen för totalantalet platser för gymnasieskolan.

Beträffande den nu aktuella frågan om antalet elevplatser för kommunal och landstingskommunal konsumtionsutbildning för budgetåret 1973/74 har utskottet erfarit att skolöverstyrelsen, under förutsättning att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag till riktlinjer för dimensioneringen av gymnasieskolan, beslutat fördela drygt 9 000 platser på denna utbildning, vilket innebär en i stort oförändrad intagning till utbildningen jämfört med innevarande år. Härtill kommer viss konsumtionsutbildning inom den icke grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan. På goda grunder kan därför utskottet förutsätta att kommunal och landstingskommunal konsumtionsutbildning under nästa budgetår kommer att kunna anordnas i samma utsträckning som under innevarande år. Med hänvisning till att de av motionärerna begärda åtgärderna vidtagits av skolöverstyrelsen föreslår utskottet att motionen 1973: 1265 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1973: 1294 yrkas dels ökad kapacitet för jordbrukslinjen, dels bättre tillgodoräkning av yrkesinriktad lantbrukspraktik för tillträde till nämnda linje.

Enligt uppgift från skolöverstyrelsen beräknas den grundskoleanknutna jordbruksutbildningen under budgetåret 1973/74 omfatta sammanlagt 1 232 helårsplatser för såväl linje som specialkurser. Det ankommer på skolöverstyrelsen att efter samråd med berörda huvudmän be-

sluta hur dessa platser skall fördelas på linje och specialkurser. Utskottet är med hänsyn härtill och till vad utskottet nyss nämnt beträffande skolöverstyrelsens möjlighet att i övrigt omfördela elevplatser inte berett föreslå att riksdagen gör något särskilt uttalande beträffande utbildningskapaciteten för jordbrukslinjen, varför utskottet avstyrker motionen 1973: 1294 i denna del.

Beträffande den i samma motion aktualiserade frågan om tillgodoräkning av adekvat praktik för tillträde till jordbrukslinje utgår utskottet från att intagningsmyndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på detta speciella problem. Det är rimligt att behörig sökande till jordbruksutbildning, som kan åberopa adekvat praktik av viss omfattning, efter prövning i det enskilda fallet hänförs till den fria kvoten om han eljest inte kan komma i fråga för antagning till utbildningen. Utskottet är däremot med hänsyn till konsekvenserna för andra yrkesområden inte berett biträda motionsyrkandet om ändrad värdering av yrkesinriktad lantbrukspraktik, varför utskottet avstyrker motionen 1973: 1294 i denna del.

Enligt propositionen 1973: 1 skall försöksverksamheten med yrkesinriktade grundkurser för invandrarelever och med en modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan fortsätta. I motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 föreslås att statsbidrag skall utgå till stöd undervisning för invandrarelever i gymnasieskolan enligt samma regler som i grundskolan. Kostnaderna har beräknats till 3 milj. kr. Yrkandena överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framfört förslag som Kungl. Maj:t ej biträtt.

Utskottet erinrar om den pågående försöksverksamheten med yrkesinriktad specialkurs och tvåårig social linje inom gymnasieskolan för invandrarelever. Med hänsyn till kostnaderna för den i motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 föreslagna stöd undervisningen har utskottet funnit sig böra avstyrka yrkandena i motionerna.

Socialstyrelsen har i samråd med Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet hos Kungl. Maj:t den 28 september 1970 hemställt om att skolöverstyrelsen skulle få bemyndigande att föranstalta om planeringen av en variant för utbildning av vårdpersonal för utvecklingsstörda vuxna på vårdlinjen. Skolöverstyrelsen har den 23 mars 1971 avgett yttrande i ärendet med bl.a. förslag till bestämmelser för utbildningen. I propositionen 1973: 1 biträder departementschefen inte socialstyrelsens förslag. I motionen 1973: 1297 yrkas att skolöverstyrelsen skall få det begärda bemyndigandet.

Den föreslagna varianten innebär bl. a. att för berörda elever praktiken i årskurs 2 av vårdlinjen förläggs till inrättningar med psykiskt utvecklingsstörda vuxna. Därigenom kan praktikplatser utnyttjas, som

eljest inte skulle ha stått till förfogande för vårdlinjens elever, och utbildningskapaciteten för vårdlinjen i dess helhet utökas. Därtill kommer att vårdpersonalen för utvecklingsstörda vuxna får en adekvat utbildning. Utskottet har inhämtat att berörda myndigheter och kommunförbunden vidhåller sin uppfattning om behovet av ifrågavarande utbildning. Med hänvisning till anförda omständigheter föreslår utskottet att riksdagen bifaller motionen 1973: 1297.

Läsåret 1967/68 startade en försöksverksamhet med gymnasial utbildning i Örebro för gravt hörselskadade. Försöksverksamheten bedrevs med studievägar som i fråga om gymnasium och fackskola var förlängda med ett år. Enligt beslut av riksdagen upphörde försöksverksamheten den 1 juli 1971 (prop. 1971: 1 bil. 10, UbU 1971: 1, rskr 1971: 58). Fr. o. m. läsåret 1971/72 har för de gravt hörselskadade eleverna de olika studievägarna planerats utifrån försöksverksamhetens erfarenhet om behovet av förlängd utbildning. I det organisationsförslag för verksamheten, som skolöverstyrelsen fogat till sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74, räknar således överstyrelsen med att de gravt hörselskadade eleverna, efter prövning i varje särskilt fall, skall ges möjlighet till förlängd utbildning. Departementschefen tillstyrker emellertid inte den föreslagna anordningen utan erinrar om skolstadgans regler om bl. a. specialundervisning, mindre studiekurs och kvarsittning.

I motionen 1973: 1321 yrkas att samtliga linjer vid den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade skall förlängas med ett år.

Målet för utbildningen av gravt hörselskadade är att förbereda dem för ett liv i en hörande miljö och för en verksamhet i samhället. För att detta mål skall kunna nås krävs en individualiserad undervisning med utnyttjande av bl. a. sådana pedagogiska anordningar som mindre studiekurs och samordnad specialundervisning. Den i propositionen föreslagna anordningen kvarsittning synes utskottet inte lämplig i ett sammanhang där det gäller att tillgodose ett legitimt behov av utökad studietid. Enligt utskottets mening bör därför elever som tas in för gymnasial utbildning i Örebro för gravt hörselskadade, efter prövning i varje särskilt fall, ges möjlighet till förlängd utbildning motsvarande högst ett år. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionen 1973: 1321 uttalat om förlängd utbildning för gravt hörselskadade elever.

Kungl. Maj:ts under förevarande anslagsrubrik i övrigt redovisade förslag föranleder inte någon erinran från utskottets sida, varför utskottet tillstyrker desamma.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,

2. att riksdagen avslår motionen 1973: 1265,
3. att riksdagen beträffande viss kapacitetsökning avslår motionen 1973: 1294 i denna del,
4. att riksdagen beträffande värdering av viss praktik avslår motionen 1973: 1294 i denna del,
5. att riksdagen beträffande anordnande av stödundervisning för invandrarelever i gymnasieskolan avslår motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 i denna del,
6. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 i denna del till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 382 000 000 kr.,
7. att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1297 beslutar att skolöverstyrelsen skall erhålla begärt bemyndigande beträffande utbildning av personal för vården av psykiskt utvecklingsstörda,
8. att riksdagen i anledning av motionen 1973: 1321 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om gymnasial utbildning i Örebro för gravt hörselskadade.

3. Bidrag till viss vårddyrkesutbildning. Kungl. Maj:t har under punkten D 16 (s. 264—267) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidragets storlek vid eventuell avkortning av läsårets längd för grundutbildning av sjuksköterskor,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Eastmaninstitutet,
3. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Sociala barn- och ungdomsvårdsseminariet,
4. till *Bidrag till viss vårddyrkesutbildning* för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 35 204 000 kr.

Motionerna

1973: 37 av herr Henmark (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att vidareutbildningen av sjuksköterskor kapacitetsmässigt ökas i enlighet med motionens intentioner,

1973: 727 av herr Stålhammar (fp) och fru Söder (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att bemyndiga Kungl. Maj:t att förutom föreslagna 225 terminskurser i vidareutbildningen av sjuksköterskor besluta om upp till 20 kurser därutöver,

1973: 921 av fru Sundberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att för vidareutbildning av sjuksköterskor inrättas 245 terminskurser enligt skolöverstyrelsens förslag,

1973: 1261 av herr Brundin m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att ur anslaget Bidrag till viss vårdyrkesutbildning 750 000 kr. skall utgivas till Röda korset som stöd till vägsamaritutbildningen.

Utskottet

Innevarande budgetår är medel under åttonde huvudtiteln till vårdyrkesutbildning anvisade under skilda anslag. För att ge en mer samlad bild av samhällets åtaganden beträffande vårdyrkesutbildning utanför gymnasieskolan har medel för ändamålet för nästa budgetår beräknats under ifrågavarande anslagsrubrik.

År 1966 infördes en ny sjuksköterskeutbildning. Utbildningen omfattar 5 terminers grundutbildning eller för dem som har undersköterskeutbildning eller skötarutbildning inom psykiatrisk vård 3 terminers grundutbildning. Efter avslutad utbildning med godkända betyg erhålls sjuksköterskelegitimation.

För ledande befattning som sjuksköterska på vårdavdelning eller tjänstgöring inom vissa specialområden krävs vidareutbildning. Denna omfattar 1 till 2 terminer beroende på specialinriktning. Inträdeskrav till vidareutbildning är bl. a. att vara sjuksköterska med svensk legitimation och att efter legitimation ha tjänstgjort som sjuksköterska minst 6 månader. De första vidareutbildningskurserna startade vårterminen 1969.

I propositionen har beräknats medel för oförändrat antal terminskurser för grundutbildning vid sjuksköterskeskolor. Utskottet har inte funnit anledning till erinran häremot.

Enligt den överenskommelse som träffats mellan företrädare för sjukvårds- och utbildningshuvudmännen är statsbidraget till grundutbildning av sjuksköterskor bestämt med utgångspunkt i att läsåret skall omfatta 42 veckor. Svensk sjuksköterskeförening har föreslagit att läsåret skall avkortas till 40 veckor. Utskottet föreslår att Kungl. Maj:t erhåller begärt bemyndigande att besluta om statsbidragets storlek vid eventuell avkortning av läsårets längd för grundutbildning av sjuksköterskor.

Vad beträffar kapaciteten för vidareutbildning av sjuksköterskor har i propositionen beräknats medel för 225 terminskurser, vilket i förhållande till motsvarande medelsanvisning för innevarande budgetår innebär en ökning med 10 terminskurser. Skolöverstyrelsen hade i sin anslagsframställning föreslagit att medgivande skulle lämnas till inrättande av 245 terminskurser.

I motionerna 1973: 37, 1973: 727 och 1973: 921 har framställts yrkanden som samtliga avser en ökning av ifrågavarande utbildningskapacitet. Motionerna 1973: 727 och 1973: 921 anknyter direkt till skolöverstyrelsens förslag och åsyftar sålunda båda att nå den utbildningskapacitet för budgetåret 1973/74 som skolöverstyrelsen hemställt om medel

för. Yrkandet i motionen 1973: 37 har ett vidare syfte och synes avse ändring i de tidigare beslutade riktlinjerna för vidareutbildningens dimensionering.

Med anledning av motionsyrkandena bör först påpekas att av riksdagen medgivet antal terminskurser av olika anledningar inte har kunnat komma till stånd. För läsåret 1969/70 anvisade riksdagen medel till 148 kurser. Efter ansökningar från huvudmännen medgav skolöverstyrelsen att 92 kurser fick anordnas. Motsvarande tal för läsåren 1970/71—1972/73 är 175, 210 och 215 respektive 137, 155 och 160. Ej heller det av skolöverstyrelsen medgivna antalet elevplatser vid de olika skolorna har tagits i anspråk. Vad beträffar innevarande läsår kan emellertid en inte oväsentlig förbättring i detta avseende noteras. Enligt vissa preliminära uppgifter har flertalet elevplatser tagits i anspråk.

Senast hösten 1972 har socialstyrelsen riktat skolöverstyrelsens uppmärksamhet på behovet av vidareutbildade sjuksköterskor, och vad som även i övrigt framkommit i ärendet bekräftar uppgifterna att det föreligger en uttalad brist på vidareutbildade sjuksköterskor. Utskottet måste beklaga att det hittills inte varit möjligt att utnyttja hela den utbildningskapacitet för vilken riksdagen anvisat medel. Utskottet delar departementschefens uppfattning att det inte nu finns någon anledning att fatta beslut om ändring i de 1968 beslutade riktlinjerna för vidareutbildningens dimensionering. Mot bakgrunden av utnyttjandegraden tidigare år synes det utskottet inte heller meningsfullt att riksdagen nu binder medel för ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag ökat antal terminskurser.

Utskottet bedömer det som allvarligt att bristen på vidareutbildade sjuksköterskor till en väsentlig del synes bero på att det av olika skäl inte varit möjligt att nå statsmakternas mål för vidareutbildningens omfattning. Då man nu kan notera vissa förhållanden som innebär ökade praktiska möjligheter att anordna av statsmakterna beslutade terminskurser är det enligt utskottets mening angeläget att man genom en ökad samverkan — bl. a. i vad avser intagningen — mellan utbildningshuvudmännen uppnår att de befintliga elevplatserna utnyttjas till fullo. Vidare bör övervägas vilka åtgärder i övrigt som bör vidtas för att nå fram till sådana organisatoriska förändringar m. m. i vidareutbildningsverksamheten att den utbildningskapacitet för vilken riksdagen anvisar medel blir utnyttjad. Utskottet föreslår att riksdagen i anledning av förevarande motionsyrkanden som sin mening ger denna uppfattning till känna för Kungl. Maj:t.

I motionen 1973: 1261 yrkas att Svenska röda korset av anslagsmedlen under nu ifrågavarande anslagsrubrik skall få bidrag med 750 000 kr. för utbildning av vägsamariter. Hittills har kunnat utbildas ca 5 000 vägsamariter och som ett etappmål har uppsatts 10 000 utbildade.

I juni 1972 avlämnade trafiksäkerhetsverket en promemoria med

förslag till målsättning för arbetet för ökad trafiksäkerhet. Promemorian har remissbehandlats. Av propositionen 1973: 1 (bilaga 8, s. 73) framgår att i anslutning till bearbetningen av remissmaterialet kommer att övervägas i vilken utsträckning trafiksäkerhetsverkets förslag kan tjäna som underlag för arbetet i en arbetsgrupp som skall tillsättas. Promemorian tar upp till behandling även frågan om beredskapen att ta hand om skadade och redovisar vägsamaritverksamheten som ett angeläget led i strävandena att minska antalet dödade i trafiken. Utskottet, som inte kan tillstyrka motionsyrkandet om att medel från nu ifrågavarande anslag skall tas i anspråk för vägsamaritutbildning budgetåret 1973/74, vill erinra om att trafikutskottet i sitt betänkande 1972: 7 understrukt vikten av att utbildningen i första hjälpen vid trafikolyckor intensifieras.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidragets storlek vid eventuell avkortning av läsårets längd för grundutbildning av sjuksköterskor,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Eastmaninstitutet,
3. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet,
4. att riksdagen beträffande antalet terminskurser för vidareutbildning av sjuksköterskor avslår motionerna 1973: 727 och 1973: 921 i denna del,
5. att riksdagen avslår motionen 1973: 1261,
6. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionerna 1973: 727 och 1973: 921 i denna del till *Bidrag till viss vårddyrkesutbildning* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 35 204 000 kr.,
7. att riksdagen beträffande åtgärder för anordnande av vidareutbildningskurser för sjuksköterskor som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1973: 37, 1973: 727 och 1973: 921.

4. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna D 17—D 19 (s. 268—270) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Kostnader för viss personal vid statliga realskolor* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* ett förslagsanslag av 84 000 kr.,
3. till *Bidrag till driften av riksinternatskolor* ett förslagsanslag av 8 484 000 kr.

5. **Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna D 20—D 26 (s. 271—280) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader* ett förslagsanslag av 10 026 000 kr.,
2. till *Sjöbefälsskolorna: Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 552 000 kr.,
3. till *Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 1 436 000 kr.,
4. till *Statens skogsinstitut: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 582 000 kr.,
5. till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader* ett förslagsanslag av 924 000 kr.,
6. till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 134 000 kr.,
7. till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* ett förslagsanslag av 1 107 000 kr.

6. **Bidrag till driften av vissa privatskolor.** Kungl. Maj:t har under punkten D 27 (s. 281—283) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av vissa privatskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 14 983 000 kr.

Motionerna

1973: 466 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen måtte besluta höja bidraget till Restenässkolan från 6: 50 kr. per elev och dag av läsåret till 8 kr.,

1973: 1295 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. (c, s, fp) vari hemställs att riksdagen måtte

1. besluta att bidraget till Restenässkolan skall utgå med 8 kr. per elev och dag fr. o. m. läsåret 1973/74,

2. anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 160 000 kr. förhöjt förslagsanslag till Bidrag till driften av vissa privatskolor om 15 143 000 kr.

1973: 1336 av herr Wikström (fp) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att beslut om indragning av statsbidraget till någon av de skolor som får bidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor inte bör fattas förrän frågan i det enskilda fallet underställts riksdagen,

2. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts beträffande statsbidragsgivningen till Högländsskolan och Ahlströmska skolan.

Utskottet

I fråga om statligt driftbidrag till skola som erhåller bidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor föreslås i propositionen 1973: 1 att statsbidrag ej längre skall utgå om kommun, där sådan skola är belägen, beslutar avveckla motsvarande kommunala bidrag till skolan.

Enligt motionen 1973: 1336 bör frågan om fortsatt statsbidrag till enskild skola inte bero enbart av den omständigheten att en kommun inte anser sig kunna ge visst bidrag. Motionären anser att sådan fråga liksom hittills bör avgöras av Kungl. Maj:t och riksdag från fall till fall. Ett beslut av riksdagen i enlighet med förslaget i propositionen 1973: 1 anses kunna få anmärkningsvärda konsekvenser för skola som får ett i sammanhanget ringa kommunbidrag samt för Franska skolan, beträffande vilken riksdagen år 1969 beslutat att statsbidrag skall utgå av särskilda skäl.

Utskottet har den uppfattningen att Fjellstedtska skolan och Lundsbergs skola inte omfattas av förslaget i propositionen 1973: 1. Vidare bör enligt utskottets mening Kungl. Maj:t av särskilda skäl kunna medge fortsatt statsbidrag även om det kommunala bidraget dras in. I övrigt anser utskottet att om kommun, där skola som avses i propositionen är belägen, inte skulle anse sig kunna fortsätta att ge driftbidrag, statsbidraget bör avvecklas successivt. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet förevarande yrkande i motionen 1973: 1336.

I motionen 1973: 1336 erinras beträffande Höglandsskolan och Ahlströmska skolan om att bidrag till driften av verksamheten vid dessa skolor inte beräknats för budgetåret 1973/74. Om förhandlingarna om kommunalisering inte leder till för skolorna positivt resultat före utgången av juni månad innevarande år anses risk föreligga för att skolorna avvecklas omedelbart med besvärande konsekvenser för bl. a. personalen. Motionären anser det skäligt att i ett sådant läge statligt driftbidrag till verksamheten för budgetåret 1973/74 anvisas på tilläggsstat under hösten 1973.

Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t därest kommunalisering inte kommer till stånd utan särskild åtgärd eller uttalande från riksdagens sida vidtar erforderliga åtgärder för att förhindra inte önskvärda konsekvenser för elever och skolpersonal och avstyrker därför förevarande yrkande i motionen 1973: 1336.

Statsbidraget till Restenässkolan, som varit oförändrat 6: 50 kr. per elev och dag av läsåret sedan läsåret 1967/68, föreslås i motionerna 1973: 466 och 1973: 1295 höjt till 8 kr. fr. o. m. läsåret 1973/74. Yrkandet överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framfört förslag som Kungl. Maj:t ej biträtt.

Utskottet, som delar den i motionerna framförda uppfattningen om behovet av en höjning av statsbidraget till Restenässkolan, tillstyrker

yrkandena i motionerna 1973: 466 och 1973: 1295 angående ett uppräknat bidrag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande prövning av frågan om fortsatt statsbidrag till privatskola avslår motionen 1973: 1336 i denna del,
2. att riksdagen beträffande fortsatt statsbidragsgivning till Högländsskolan och Ahlströmska skolan avslår motionen 1973: 1336 i denna del,
3. att riksdagen beträffande statsbidrag till Restenässkolan med bifall till motionerna 1973: 466 och 1973: 1295 i denna del beslutar att statsbidrag skall utgå med 8 kr. per elev och dag av läsåret,
4. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 och med bifall till motionerna 1973: 466 och 1973: 1295 i denna del till *Bidrag till driften av vissa privatskolor* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 15 143 000 kr.

7. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning. Kungl. Maj:t har under punkten D 28 (s. 283—286) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 22 891 000 kr.

Motionerna

1973: 917 av herr Nordstrandh m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att statsbidrag skall utgå till Filip Holmqvists handelsinstitut i Göteborg även efter den 1 juli 1974,

1973: 1305 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna att avvecklingen av statsbidrag till enskilda yrkesskolor, när sådan aktualiseras, skall ske i samförstånd med respektive skolors huvudmän och på sådant sätt att man icke utsätter lärare, elever och andra berörda för tidspress.

Utskottet

Kungl. Maj:t har den 27 maj 1970 uppdragit åt skolöverstyrelsen att komma in med förslag rörande det praktiska genomförandet i fråga om avvecklingen av statsbidraget till vissa enskilda yrkesskolor. Förslaget överlämnades den 31 mars 1971. Den 30 juni 1971 uppdrog Kungl. Maj:t åt överstyrelsen att inkomma med en plan rörande fortsatt avveckling av statsbidraget till viss enskild yrkesutbildning. Enligt direktiven skulle statsbidrag endast utgå i sådana fall där motsvarande utbildning ej kunde erbjudas inom gymnasieskolan eller inom statlig och

kommunal vuxenutbildning samt i sådana fall där synnerliga skäl för fortsatt statsbidragsgivning förelåg. Som riktpunkt för arbetet skulle gälla att statsbidrag vid fall av avveckling skulle upphöra att utgå senast med utgången av juni 1973. Skolöverstyrelsen har den 28 juni 1972 inkommit med en plan rörande den fortsatta avvecklingen av statsbidraget till enskilda yrkesskolor.

Av propositionen 1973: 1 framgår bl. a. att statsbidraget för sex enskilda yrkesskolor kommer att avvecklas under budgetåret 1972/73 som följd av tidigare beslut och att förhandlingar pågår om kommunalisering för tre skolor samt att ytterligare några skolor beräknas upphöra under budgetåret 1972/73. Därtill uttalar departementschefen att statsbidraget förutsätts upphöra med utgången av budgetåret 1972/73 för sju enskilda yrkesskolor. Beträffande Bar-Lock-institutet och Filip Holmqvists handelsinstitut föreslås att statsbidraget till respektive skola skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1974.

I motionen 1973: 1305 hemställs att vid fall av avveckling av statsbidrag till enskild skola tidpunkten för avvecklingen skall fastställas i samförstånd med vederbörande huvudman och under skäligt hänsynstagande till den berörda skolpersonalens intressen.

Enligt propositionen 1973: 1 avses vissa bestämmelser bli utfärdade för att tillgodose skolpersonalens intressen. Utskottet understryker för sin del vikten av att Kungl. Maj:t vidtar erforderliga åtgärder för den personal som friställs genom besluten om avveckling av statsbidrag. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1973: 1305.

I motionen 1973: 917 yrkas att statsbidrag skall utgå till Filip Holmqvists handelsinstitut även efter den 30 juni 1974. Enligt motionen är undervisningen vid denna skola av speciellt slag och fyller ett för samhället och näringslivet angeläget behov, varför särskilda skäl för fortsatt statsbidragsgivning anses föreligga.

Vid avveckling av statsbidraget till Filip Holmqvists handelsinstitut kan skolstyrelsen i Göteborg i den ökade utsträckning som skolöverstyrelsen medger inom gymnasieskolan anordna ekonomiska specialkurser motsvarande dem som funnits vid handelsinstitutet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet yrkandet i motionen 1973: 917.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 22 891 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1973: 1305,
3. att riksdagen avslår motionen 1973: 917.

8. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. Kungl. Maj:t har under punkten D 29 (s. 286—287) föreslagit riksdagen att

till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 1 700 000 kr.

I motionen 1973: 1302 av herr Nordgren m. fl. (m, c) hemställs att riksdagen till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. beslutar anslå 2 900 000 kr.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär att antalet bidragsrum minskas med 300 till 1 200. I motionen 1973: 1302 föreslås att en förändring av statsbidragssystemet genomförs fr. o. m. nästa budgetår. Motionärerna önskar dels en ändring av kvalifikationskraven för statsbidragsberättigad lärlingsutbildning, dels en uppräknig av nu utgående bidragsbelopp. Kostnaderna för budgetåret 1973/74 beräknas härigenom komma att överstiga det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet med 1,2 milj. kr.

I avvaktan på ställningstagande till de förslag yrkesutbildningsberedningen lagt fram om förbättringar av bidragsgivningen till bl. a. lärlingsutbildning är utskottet inte berett förorda någon ändring av nu gällande bidragsbestämmelser. Utskottet avstyrker därför bifall till motionsyrkandet och hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 1302 till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 700 000 kr.

9. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov. Vissa kurser för ingenjörer m. m. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna D 30—D 31 (s. 287—288) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* ett anslag av 45 000 kr.,
2. till *Vissa kurser för ingenjörer m. m* ett reservationsanslag av 605 000 kr.

Stockholm den 6 mars 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Jönsson i Arlov (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c).

Reservationer

A. vid *punkten 1* (Vissa gemensamma frågor) beträffande *bidrag till driften av skola med annan huvudman än stat och kommun* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »och 1973: 1306» bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör större frihet och fler möjligheter skapas för föräldrar och målsmän att välja huvudman för skola där deras barn skall undervisas. Även om det av samhällsekonomiska och andra skäl varken är möjligt eller ens eftersträvansvärt att bygga upp ett helt parallellt skolsystem som har annan huvudman än kommunen, får detta dock icke utesluta att man förutsättningslöst genom utredning prövar, i vilken utsträckning inom en kommuns skolväsen skolor kan drivas av enskild huvudman utan att nuvarande kostnadsramar för skolväsendet överskrids och utan att de föräldrars valmöjligheter minskar som önskar låta sina barn gå i en kommunal skola. Det bör vidare genom utredningen kunna utarbetas förslag till sådana bestämmelser för stats- och kommunbidrag till driften av grundskola och gymnasieskola, att bidrag skall kunna utgå utan villkor om visst huvudmannaskap.

Det ligger stort värde i att olika huvudmän på olika sätt söker finna de bästa lösningarna på frågor som gäller såväl de ökande skolkostnaderna som skolans inre arbete och undervisningsresultat. Utskottet tillstyrker sålunda den föreslagna utredningen om nya bestämmelser för bidrag till verksamheten vid existerande enskilda skolor och de enskilda skolor som kan komma att startas. Det utredningsarbete som utskottet förordat bör utgå från riksdagens beslut om godkännande av en av UNESCO:s generalkonferens antagen konvention mot diskriminering inom undervisningen (prop. 1967: 36, UU 1967: 14, rskr 1967: 369) och kunna bedrivas inom ramen för den nyligen tillsatta utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK).

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen i anledning av motionen 1973: 700 i vad den avser skolor med annan huvudman än stat och kommun samt motionen 1973: 1306 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att utredningen om skolan, staten och kommunerna bör få tilläggsdirektiv i enlighet med vad utskottet förordat.

B. vid *punkten 2* (Bidrag till driften av gymnasieskolor) beträffande *stödundervisning för invandrarelever i gymnasieskolan* av herrar Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk) och herr Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Ut-

skottet erinrar» och slutar med »i motionerna» bort ha följande lydelse:

Någon principiell skillnad beträffande behovet av stödundervisning finns inte mellan grundskolan och gymnasieskolan. Enligt utskottets mening bör, liksom i grundskolan, i gymnasieskolan utgå statsbidrag till stödundervisning för invandrarelever under högst sex veckotimmar per undervisningsgrupp. Utskottet tillstyrker därför bifall till de föresvarande yrkandena i motionerna 1973: 702 och 1973: 1310.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande anordnande av stödundervisning för invandrarelever i gymnasieskolan bifaller motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 i denna del,

dels att utskottets hemställan under 6 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: I och med bifall till motionerna 1973: 702 och 1973: 1310 i denna del till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 385 000 000 kr.,

C. vid *punkten 6* (Bidrag till driften av vissa privatskolor) beträffande *riksdagens prövning av frågan om fortsatt statsbidrag till vissa privatskolor* av herrar Wikström (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »motionen 1973: 1336» bort ha följande lydelse:

Ett godtagande av den föreslagna principen för avveckling av statsbidrag till vissa privatskolor skulle få anmärkningsvärda konsekvenser i vad avser de av riksdagen tidigare fattade besluten om statsbidrag till dessa skolor. Ett bortfall av ett många gånger ringa kommunalt bidragsbelopp från kommunen där skolan är belägen torde således medföra förlust också av hela det av riksdagen beslutade statsbidraget till skolan i fråga. För Whitlockska samskolan uppgår t. ex. kommunbidraget från Stockholm till 8,7 procent av de totala driftkostnaderna. Vidare har riksdagen beträffande Franska skolan år 1969 fattat beslut om att statsbidrag skall utgå till denna skola av särskilda skäl. Det är då inte rimligt att riksdagen nu avhänder sig ansvaret för denna skolas fortsatta existens. Principiellt är utskottet av den uppfattningen att frågan huruvida enskild skola skall få behålla ett statsbidrag eller ej inte bör bero *enbart* av den omständigheten att en kommun inte anser sig kunna ge visst bidrag. Frågan om fortsatt statligt bidrag till skola och storleken av detsamma bör liksom hittills vara en fråga som Kungl.

Maj:t och riksdag avgör från fall till fall. Därvid kan de särskilda hän-
synstaganden göras som situationen i varje enskilt fall kräver.

Utskottet är sålunda inte berett förorda att riksdagen avhänder sig
möjligheterna till individuell prövning av frågan om fortsatt statsbi-
drag.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande fortsatt bidrag enligt kungörelsen
1964: 137 om statsbidrag till vissa privatskolor med avslag på
propositionen 1973: 1 och med bifall till motionen 1973: 1336
i denna del som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att be-
slut om indragning av enligt nämnda kungörelse utgående stats-
bidrag inte bör fattas förrän frågan i det enskilda fallet under-
ställts riksdagen.

D. vid *punkten* 7 (Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning)

1. beträffande *tidpunkten för avvecklingen av statsbidrag till vissa en-
skilda yrkesskolor* av herrar Wikström (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt
(c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Stålhammar (fp)
och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med »En-
ligt propositionen» och slutar med »motionen 1973: 1305» bort ha föl-
jande lydelse:

På olika sätt har framgått att det inte är möjligt att avveckla stats-
bidragen till vissa enskilda skolor i den takt som Kungl. Maj:t räknat
med utan att detta samtidigt får svåra konsekvenser för skolornas ele-
ver och personal. Skolöverstyrelsen har beträffande lärarpersonalen en-
dast möjligheter att framlägga förslag till konkreta åtgärder för sådan
lärarpersonal som är behörig till någon typ av lärartjänst i gymnasie-
skolan eller grundskolan. Samtidigt kan konstateras att det inte torde
finnas någon skolform som har procentuellt sett fler icke-behöriga lä-
rare i skolstadgans mening än just de enskilda yrkesskolorna samt att
många av dessa formellt obehöriga lärare gjort en god pedagogisk in-
sats under en följd av år.

Utskottet har funnit att Kungl. Maj:ts direktiv till skolöverstyrelsen
för ifrågavarande utredningsarbete varit alltför rigorösa och anser att
Kungl. Maj:t, innan beslut om nedläggning av enskilda yrkesskolor fat-
tas, bör överväga om det inte från samhällets synpunkt är angelägnare
att dessa skolor drivs tills förefintliga, med avvecklingen sammanhäng-
ande personalproblem hunnit lösas än att skolorna läggs ned vid en i
förväg bestämd tidpunkt för att sedan särskilda samhälleliga åtgärder
skall behöva sättas in för att hjälpa den drabbade personalen. Samför-
stånd med respektive skolors huvudmän bör eftersträvas. Frågan om

avveckling av de enskilda yrkesskolorna bör enligt utskottets mening sålunda ses i ett vidare perspektiv än hittills.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen i anledning av motionen 1973:1305 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tidpunkten för avveckling av statsbidrag till vissa enskilda yrkesskolor,

2. beträffande *fortsatt statsbidrag till Filip Holmqvists handelsinstitut i Göteborg och Bar-Lock-institutet i Stockholm* av herrar Wikström (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad, (c), fru Sundberg (m), herrar Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med »Vid avveckling» och slutar med »motionen 1973:917» bort ha följande lydelse:

Någon åtskillnad kan inte göras mellan Filip Holmqvists handelsinstitut och Bar-Lock-institutet beträffande frågan om fortsatt statsbidrag. Båda är skolor med riksrekrytering i viss utsträckning och har utfört och utför fortfarande en betydande insats på handelsundervisningens område. Skolornas verksamhet bedrivs med särskild anpassning till näringslivets behov och undervisningen är starkt målinriktad. I propositionen 1973:1 föreslås att statsbidraget till dessa skolor skall upphöra med utgången av juni 1974.

Enligt utskottets mening är det en betydande skillnad mellan att låta existerande enskilda skolor behålla sina statsbidrag och att besluta om statsbidrag för att starta nya enskilda skolor. Undervisningen vid Bar-Lock-institutet och Filip Holmqvists handelsinstitut är ur samhällets synvinkel mindre kostsam än en motsvarande undervisning vid kommunala skolor. Härtill kommer att vid nämnda två skolor finns sammanlagt ca 40 lärare med fast anställning, av vilka ungefär hälften inte är behöriga till tjänst som lärare i det kommunala skolväsendet, och att därför särskilda personalproblem beräknas uppstå vid dessa skolor vid fall av avveckling av statsbidraget. Mot bakgrund av redovisade omständigheter anser utskottet att det finns särskilda motiv för att låta dessa skolor få statsbidrag tills det blivit fullt klarlagt att motsvarande utbildning kommer att tillhandahållas på annat sätt och att personalens intressen kunnat tillgodoses genom anställning hos annan huvudman eller på annat sätt.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionen 1973:917 anfört om statsbidragsgivning efter den 30 juni 1974 till Filip Holmqvists handelsinstitut och Bar-Lock-institutet.

